

LAUDATIO

a DEBRECENI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM 475. ÉVFORDULÓJÁN,

a Magyar Örökség Díj kitüntető cím adományozása alkalmából

A Debreceni Református Kollégium alapításának 475. évfordulóján illő tiszteltadással adózunk a négy és háromnegyed évszázad alatt a magyar nemzet közös kincstárába ajándékozott anyagi és szellemi értékekért. Amint a gyöngyragyló, úgy az 1538 óta eltelt időszakban a Kollégium önmagában, de nem önmagától formálta azokat az igazgyöngyöket, amelyek lánc mérhetetlen értékű kincset hordoz.

Sokan, sokféleképpen próbálták már megkeresni és megfejteni a titkot: mi tette ezt a kezdetekben szerény városi iskolát az egyetemes magyar művelődés megkerülhetetlen fellegvárává? Mitől lett a Kollégium mássá, olyanná, ami ikonikussá teszi a történelmi Magyarország református kollégiumai között? Hiszen a Kárpát-medence többi kollégiumának is voltak hírneves, sőt világhírű tanárai, diákjai, kiknek említése csak a legnagyobb tisztelet hangján tehető meg. Más kollégium is mindent megtett azért, hogy diákjait a kor legmagasabb tudományos színvonalán képezze és nevelje, életüket pedig használható tudással ruházza fel.

Engedjék meg, hogy a laudatornak adott szabadsággal élve, a Debreceni Református Kollégiumot és művét jellemző, máshol ilyen koncentrátsággal nem rendelkező olyan értékeket emeljek ki, melyek a múltban és a jelenben érthetővé teszik a titkot.

A Kollégium jelmondata – *Orando et laborando* - nem egy - mai kifejezéssel élve - kommunikációs logó, hanem a Kollégium szellemiségét-lelkiségét mélyen kifejező hitvallás, napi életgyakorlatra buzdítás. Két lábbal a földön járni és két kézzel a mennybe kapaszkodni. Benne élni a mindennapokban úgy, hogy az örökkévalóság sem tévesztendő szem elől. A „szüntelen imádkozatok” páli buzdítás lelki tartalma harmonikusan összefonódik a kollégiumi közösség életében a magvetőről szóló jézusi példázat mindennapi gyakorlatával. Tanárok és diákok évszázadokon átívelő, étellel igazolható bizonyossága a következő axióma: csak azon a munkán van áldás, amelyik könyörgéssel kezdődik és hálaadással ér véget.

A Debreceni Református Kollégium sajátosan jellemző ismérvei között a tehetséggondozás a másik hatalmas érték, amit évszázadok során érlelt meg azáltal, hogy társadalmi rétegtől függetlenül karolta fel, ápolta és gondozta a teremtő akarat adta tehetséget. A 475 éve fennálló „ország iskolája” hazánk, de minden túlzó megállapítás nélkül kijelenthetjük, a történelmi Magyarország szinte minden táján alapított partikuláival bevészte nevét a magyar és az egyetemes művelődés történetébe. A falusi és kisvárosi iskolák tehetséges diákjai, szerényebb és tehetősebb szülői háttértől függetlenül, a századok során kialakított kapillárisokon keresztül jutottak egyre feljebb a tudományos ismeretek megszerzésében.

A Kollégium élő organizmusának eleven csonkolása történt meg előbb 1920-ban, majd 1948-ban, az egyházi iskolák államosításakor. Több mint négy évtizeden keresztül a Kollégium Gimnáziuma maradt a Kárpát-medence egyetlen református, de a teljes igazságot kimondva, egyedüli protestáns középiskolája. Ebben a reménytelennek tűnő helyzetben sem lankadt az imádság és nem restült meg a munka. Ismerve a Kollégium mélyen kapaszkodó gyökereit, nincs kétségünk afelől, hogy újra összekötődnek a durván szétszakított hajszálgökök.

A Kollégium nevezetes tanárainak és diákjainak felsorolása szétfeszítené a laudatio rendelkezésére álló időkeretet. Két nevet hadd említsek: Ady Endre és ifj. Dr. Varga Zsigmond, a Mauthausenben mártírhalált halt tudósét. Az A és a V között pedig ott sorakoznak mindazok, aki neve kitörölhetetlenül bevésődött a magyar kultúra kollektív emlékezetébe. A híres diákok közül Magyar Örökség díjazottak: Bay Zoltán, Karácsony Sándor, Medgyessy Ferenc, Móricz Zsigmond és Szabó Lőrinc.

A Kollégium évszázadokkal megelőzte korunkat az európai gondolkodás, az európaiság tekintetében. Diákjainak mindig a teljeset, a korszerűt és a tudományos kutatásokkal, eredményekkel alátámasztott ismeretanyagot igyekezett átadni. Tudós és tiszteletes professzoraik mindezt annak szellemében tették,

hogy a magyar nyelv hűséges ápolása és használata mellett más nemzetek nyelvének ismeretére is buzdítsák őket. A tehetségeseket pedig a kor legkiválóbb egyetemeinek szellemi és tudományos életének megismerése és az abban való elmélyülés felé terelték atyai szeretettel. Az évszázadok során Németalföld, Németország, Svájc, Skócia egyetemein debreceni diákok ezrei tanulhattak a hazai és külföldi mecénások nemeslelkűsége révén. Vándordiákok voltak, de nem kivándorló diákok. Hazajöttek, fejükben hozták a szellemi kincseket és utazóládáikban pedig cipelték a Kollégium világhírű könyvtárának ajándékba szánt könyveket.

Az *Orando et laborando* harmóniájának megteremtése, a tehetségek gondozása, az európaiság gyakorlati megvalósításán túl a hitvallásos hűség megélése az a kisugárzás, ami a Kollégiumban zajló munkát példaértékűvé teszi. Ebben benne foglaltatik a Szentírás feltétel nélküli elfogadása és naponkénti megélése, ugyanakkor a hitvallásokban megfogalmazott, a hitre és a mindennapokra vonatkozó tanítások alkalmazása is. A negyedszázad híján ötszáz esztendő alatt sikerült kikerülni a teológia, a filozófia, a politika izmusainak tévútjait, zsákutcáit, önmagába visszavezető körforgalmait, tetszetősnek tűnő sztrádáit és szakadékokba torkolló veszedelmes ösvényeit. A kritikus időkben ez a hitvallásos hűség jelentette a biztos menedéket, az újrakezdés szellemi/lelki bázisát és a jövőbe vetett reménységet.

Végül, de minden más értékkel egy sorban engedjék meg, hogy kitérjek arra a zenei örökségre, melyet a Kollégium falai visszhangoznak a protestáns világ felé. Diákjainak a Kántus karába szerveződött közössége, neves karnagyai vezetésével ápolta a hiteles református zene és énekköltészet ügyét. Kisugárzott ez a harmónia az egész magyar református életre, szerte az Istentől kapott életterünkbe, hogy hirdesse annak az életgyakorlatnak a hitelességét, melynek példáját ma is követésre méltónak tartjuk. A Kollégiumi Kántus méltán részesült korábban a Magyar Örökség Díj elismerésében.

Mindezek szellemében, méltónak tartom a Debreceni Református Kollégiumot a megtisztelő Magyar Örökség Díjra.

Isten éltesse a Kollégiumot és szolgálatát a keresztyén hit és magyar öntudat örökségének ápolására!

Budapest, 2013. március 23.

Dr. Kocsis Attila